

Doniyor Kitobi — Qirq sakkizinchi son

Vahiyning ochilishi: Muqaddas Kitob talqinida Xabaquqning vahiysi, ikki lavha va “kundalik” sirining ahamiyati

Jeff Pippenger

2024-01-12

Ulai daryosi haqidagi vahiy bilan ifodalangan bilimning ortishi, oxir-oqibat, Habakkukning ikki lavhasiga yozilgan narsaning o‘zidir.

“Ular ikkinchi advent davriga taalluqli deb hisoblagan bashoratlar bilan chatishib ketgan holda, ularning noaniqlik va intizorlik holatiga ayniqsa moslangan hamda ularni hozircha aql-idroklariga qorong‘i bo‘lib turgan narsa o‘z vaqtida ravshan qilinishiga ishonch bilan sabr-toqat ila kutishga da‘vat etuvchi ta‘limot ham berilgan edi.

“Bu bashoratlar orasida Xabaquq 2:1–4 dagi bashorat ham bor edi: ‘Men o‘z soqchilik joyimda turaman, minora ustiga chiqib turaman va U menga nima deyishini, tanbeh berilganimda nima deb javob qilishimni ko‘rish uchun kuzataman. Shunda Egamiz menga javob berib dedi: Vahiyi yozgin va uni lavhalar ustiga ravshan qilib bitgin, toki uni o‘qigan kishi yugurib borsin. Chunki vahiy hali belgilangan vaqt uchundir, ammo oxirida u so‘zlaydi va yolg‘on chiqmaydi: agar u kechikkanday bo‘lsa ham, uni kutgin; chunki u albatta keladi, kechikmaydi. Mana, kibrlangan kishining joni uning ichida to‘g‘ri emas; ammo solih o‘z imoni bilan yashaydi.’”

“1842-yilning o‘zidayoq ushbu bashoratda berilgan: ‘vahiy yozilsin va taxtachalar ustiga ravshan qilib bitilsin, toki uni o‘qigan kishi yugurib borsin’, degan ko‘rsatma Charlz Fitchga Doniyor va Vahiy kitobidagi vahiylarni tasvirlash uchun bir bashoratli jadval tayyorlash fikrini bergan edi. Bu jadvalning nashr etilishi Xabaquqqa berilgan amrning amalga oshishi deb qaraldi. Biroq o‘sha paytda hech kim ayni shu bashoratda vahiyning amalga oshishida ko‘rinadigan bir kechikish — ya‘ni kutish vaqti — ham ko‘rsatilganini payqamagan edi. Umidsizlikdan keyin bu Muqaddas Bitik nihoyatda muhim bo‘lib ko‘rindi: ‘Chunki vahiy hali belgilangan vaqt uchundir, ammo oxirida u so‘zlaydi va yolg‘on chiqmaydi; garchi u kechiksa ham, uni kut; chunki u albatta keladi, kechikmaydi.... Solih esa o‘z imoni bilan yashaydi.’ Buyuk Kurash, 391, 392.”

Habakkukning ikki lavhasi bashoratli ma’noda ikki guvohdir. Muqaddas Kitobga ko‘ra, haqiqatni tasdiqlash uchun ikki guvoh bir joyga keltirilishi kerak.

Ammo agar u seni eshitmasa, o‘zing bilan yana bir yoki ikki kishini olgin, toki ikki yoki uch guvohning og‘zi bilan har bir so‘z tasdiqlansin. Matto 18:16.

Habakkukning ikki lavhasi (1843 va 1850 yillardagi kashshof jadvallar) bir-birining ustiga qo‘yilganda, ular Millerning tushining javohirlari bo‘lgan haqiqatlarni tasdiqlaydi. Birinchi lavhada ifodalangan 1843 yildagi xato, ikkinchi lavha bilan ustma-ust qo‘yilganda, vahiydagi kechikish vaqtini belgilab beradi. Miller (o‘sha tarixning ramziy qo‘riqchisi) o‘z tarixidagi

munozara davomida nima deyishi kerakligini soʻradi.

Men qoʻriqlash joyimda turaman, minorada oʻrnimni egallayman va U menga nima deyishini, tanbeh topganimda nima javob berishimni koʻrish uchun kuzataman. Habakkuk 2:1.

Egamiz Millerga vahiyini yozib qoʻyishni buyurdi, va u tushida vahiy saqlangan sandiqchani xonasining oʻrtasidagi stol ustiga qoʻydi.

Egamiz menga javob berib, dedi: “Vahiyini yozgin va uni lavhalar ustiga ravshan qilib bitgin, toki uni oʻqigan kishi yugurib borsin.” Habakkuk 2:2.

Soʻngra jadvallar tutilib qolish vaqtini va birinchi hafsalasizlikni aniqlab beradi.

Chunki vahiy hali belgilangan vaqt uchundir, ammo oxirida u soʻzlar va yolgʻon boʻlmas: garchi u kechiksa ham, uni kut; chunki u albatta keladi, u kechikmaydi. Xabaqquq 2:3.

Soʻngra bilimning ortishi (Millerning javohirlari) natijasida yuzaga kelgan uch bosqichli sinov jarayoni tasvirlanadi.

Mana, magʻrurlanib ketgan kishining ruhi uning ichida toʻgʻri emas; ammo solih oʻz imoni bilan yashaydi. Habakkuk 2:4.

Topinuvchilarining ikki toifasi Doniyor kitobining oʻn ikkinchi bobidagi sinov jarayoni orqali namoyon boʻlar edi.

U dedi: “Oʻz yoʻling bilan bor, ey Doniyor; chunki bu soʻzlar oxirzamon vaqtigacha yopiq va muhrlangan turadi. Koʻplar poklanadi, oqartiriladi va sinaladi; ammo fosiqlar yovuzlik qilishda davom etadilar; fosiqlardan hech biri tushunmaydi, ammo donolar tushunadilar.” Doniyor 12:9, 10.

Doniyordagi donolar imon orqali oqlangan Matto yigirma beshinchi bobdagi dono bokiralardir, fosiqlar esa magʻrurlik bilan kibrlangan nodon bokiralardir. Millerning tushining oxirida javohirlar oʻn bokira haqidagi masaldagi moyni ifodalaydi; bu esa xabar edi.

“Xudo bizga yuboradigan xabarlarini qabul qilmaganimizda, U behurmat qilinadi. Shunday qilib, U qalblarimizga quyib, zulmatdagilarga yetkazilishini istaydigan oltin moyni rad etamiz. ‘Mana, kuyov kelmoqda; uni qarshi olishga chiqinglar’, degan daʼvat yangraganda, muqaddas moyni qabul qilmagan, Masihning inoyatini yuraklarida asramaganlar, nodon qizlar singari, Rabbilarini kutib olishga tayyor emasliklarini bilib qoladilar. Ular oʻzlarida moyni qoʻlga kiritish qudratiga ega emaslar, va ularning hayoti vayron boʻladi.” Review and Herald, July 20, 1897.

Soʻnggi kunlarda Millerning marvaridlarining nuri oʻn baravar yorqinroq porlaydi, va oʻn soni ham, nur ham sinovning ramzlaridir. Millerning tushining oxirida tasvirlangan soʻnggi kunlarda, Habakkukning lavhalarida ifodalangan haqiqat nuri sinovchi bir xabarni vujudga keltiradi; bu xabar oʻnta bokira haqidagi masalda Yarim tun faryodi xabari sifatida ifodalanadi. Oʻsha sinov jarayoni Millerchilar tarixidagi sinov jarayonining takroridir, chunki oʻnta bokira haqidagi masal soʻnggi kunlarda aynan harfigacha takrorlanadi.

“Meni ko‘pincha o‘nta bokira qiz haqidagi masalga murojaat qiladilar; ulardan beshtasi dono, beshtasi esa nodon edi. Bu masal har bir jihatigacha bajo keltirilgan va bajo keltiriladi, chunki u aynan shu zamon uchun alohida tatbiqqa egadir va uchinchi farishtaning xabari singari, bajo keltirilgan hamda zamonning oxirigacha hozirgi haqiqat bo‘lib qolaveradi.” Review and Herald, 1890-yil 19-avgust.

O‘n — sinovning ramzidir, va o‘n kunning oxirida Doniyor hamda uch munosib kishi Bobilning taomini yeb yurganlardan ko‘zga ko‘rinadigan darajada go‘zalroq va semizroq edilar. Imon bilan emas, balki o‘ziga ishonch bilan yashagan, Habakkukda ifodalangan mag‘rurlar Bobilning xarakterini rivojlantirdilar. Millerchilar tarixida ular Bobilning qizlariga aylandilar, va Habakkukda esa imon bilan yashamaslikni tanlaganlarning xarakterini aniqlash uchun papalikning bashoratli xususiyatlaridan foydalaniladi.

Mana, kibrlanib ketgan uning joni unda to‘g‘ri emasdir; ammo solih o‘z imoni bilan yashar. Ha, shuningdek, sharob tufayli u gunoh qiladi; u mag‘rur odamdir, uyida ham turmaydi; u o‘z nafsini do‘zax kabi kengaytiradi, o‘lim kabidir va qanoatlanmaydi; balki barcha xalqlarni o‘ziga yig‘adi va barcha elatlarni o‘ziga to‘playdi. Bularning hammasi unga qarshi masal ko‘tarmaydimi, uni masxara qiluvchi hikmatli naqlni aytmaydimi va demaydimi: “O‘ziga tegishli bo‘lmagan narsani ko‘paytiruvchining holiga voy! Qachongacha? Va o‘zini qalin loy bilan yuklovchining holiga voy!” Seni chaqadiganlar birdaniga qo‘zg‘alib chiqmaydilar, seni bezovta qiladiganlar uyg‘onmaydilar, va sen ularga o‘lja bo‘lmaysanmi? Chunki sen ko‘p xalqlarni talading; odamlarning qoni sababli, yurtga, shaharga va unda yashovchilarning barchasiga qilingan zo‘ravonlik sababli xalqlarning barcha qoldig‘i seni talaydi. Habakkuk 2:4–8.

Matto yigirma beshinchi bobdagi bokiralar ustiga kelgan sinov jarayoni shimol podshosining (papalikning) fe‘l-atvorini rivojlantirgan sajda qiluvchilar toifasini vujudga keltiradi; u, shuningdek, “ko‘p xalqlarni talon-toraj qilgan” qudratdir. To‘satdan chaqib olinadigan qudrat aynan papalik qudratidir, xuddi Izabelni itlar yeb qo‘ygani kabi.

Egamiz shunday demoqda: Mana, shimoliy yurtdan bir xalq kelmoqda, va yerning chekkalaridan ulug‘ bir xalq qo‘zg‘atiladi. Ular yoy va nayzani qo‘lga olurlar; ular shafqatsizdir va rahm qilmaslar; ularning ovozi dengiz kabi guvillaydi; va ular, ey Sion qizi, senga qarshi urushga otlangan odamlar kabi saf tortib, otlarga minib kelurlar. Biz bu xabarni eshitdik: qo‘llarimiz bo‘shashdi; bizni iztirob tutdi, dard esa tug‘ayotgan ayolning dardidek bizni qamrab oldi. Dalaga chiqmanglar, yo‘lga yurmanglar; chunki dushmanning qilichi va har tomonda vahima bor. Ey xalqimning qizi, belingga jul kiyin, va kul ichida yumalan; o‘zingga yagona o‘g‘il uchun tutiladigan motamdek motam tut, eng achchiq nolani qil; chunki vayron qiluvchi to‘satdan ustimizga keladi. Yeremiyo 6:22–26.

Habakkukning ikki toifasi — imon orqali oqlanadiganlar va Bobilning ta‘limotlarini yeb-ichganlardir. Millerning tushidagi so‘nggi kunlarda bokiralar sifatida ifodalanganlar yo Masihning fe‘l-atvorini rivojlantiradilar va shu tariqa Xudoning muhrini qabul qiladilar, yoki papalikning fe‘l-atvorini rivojlantiradilar va hayvonning tamg‘asini qabul qiladilar.

“Axloqiy zulmat o‘rtasida haqiqiy nur porlashi uchun vaqt keldi. Uchinchi farishtaning xabari dunyoga yuborildi; u odamlarni peshonalarida yoki qo‘llarida hayvonning yoki uning sur‘atining tamg‘asini qabul qilishdan ogohlantiradi. Bu tamg‘ani qabul qilish hayvon qilgan qarorning aynan o‘ziga kelishni va Xudoning Kalomiga ochiqdan-ochiq zid ravishda o‘sha g‘oyalarni targ‘ib etishni anglatadi. Bu tamg‘ani qabul qilganlarning barchasi haqida Xudo shunday deydi: ‘U ham Xudoning g‘azabi sharobidan ichadi; u g‘azab kosasiga aralashmasdan quyilgandir; va u muqaddas farishtalar huzurida hamda Qo‘zi huzurida olov va oltingugurt bilan azoblanadi.’” Review and Herald, 1897-yil 13-iyul.

Bobil sharobidan ichadigan bokiralar oxir-oqibat Xudoning g‘azabi sharobini ichadilar. Ishayoda Efrayimning mastlari narsalarni ostin-ustin qilish orqali o‘zlarining ko‘rona mastligini namoyon etadilar, va bu qilmish “kulolning loyi” deb baholanishi kerak.

“Doimiy”ni Masihning ramzi deb aniqlash “doimiy” haqidagi haqiqatni ostin-ustun qiladi, chunki “doimiy” shaytoniy ramzdir. Millerning “doimiy”ni majusiylilik deb aniqlashi Habakkukning jadvallarida to‘g‘ridan-to‘g‘ri ifodalangan. Millerning Salonikaliklarga yozilgan maktubdagi parchani kashf etishi — bu unga “olib tashlangan” narsa majusiylilik ekanini, toki Xudoning ma’badida o‘tiradigan “gunoh odami” oshkor bo‘lishi uchun, tushunishga imkon bergan kashfiyot — Ikkinchi Salonikaliklarga yozilgan maktubning ikkinchi bobida joylashgan asosiy haqiqatdir.

“Men o‘qishda davom etdim va bu narsa [kundalik] tilga olingan boshqa biror holatni faqat Doniyolda uchratmadim. So‘ng [konkordans yordamida] u bilan bog‘liq turgan so‘zlarni oldim: ‘olib tashlamoq’; u kundalikni olib tashlaydi; ‘kundalik olib tashlanadigan vaqtdan boshlab’, va hokazo. Men o‘qishda davom etdim va matn ustida hech qanday yorug‘lik topa olmasam kerak, deb o‘yladim; nihoyat 2 Salonikaliklarga 2:7, 8 ga keldim. ‘Chunki qonunsizlik siri allaqachon ish qilmoqda; faqat hozir to‘sib turgan kishi yo‘ldan olinmaguncha to‘sib turadi, va shundan keyin o‘sha yovuz oshkor bo‘lur’, va hokazo. Men o‘sha matnga kelganimda, ey, haqiqat naqadar ravshan va ulug‘vor ko‘rindi! Ana shu yerda! Mana shu kundalikdir! Xo‘sh, endi Pavlus ‘hozir to‘sib turgan kishi’, ya’ni to‘sqinlik qilayotgan deganda nimani nazarda tutadi? ‘Gunoh odami’ va ‘yovuz’ deganda Papalik nazarda tutiladi. Xo‘sh, Papalikning oshkor bo‘lishiga nima to‘sqinlik qiladi? Albatta, bu Butparastlikdir; demak, ‘kundalik’ Butparastlikni anglatishi kerak”.—William Miller, Second Advent Manual, 66-bet.” Advent Review and Sabbath Herald, 1853-yil 6-yanvar.

Fessalonikaliklardagi “kundalik”ning ma’nosi — Miller kashf etganidek — ushbu parchaning asosiy haqiqatidir. Pavlus haqiqatni sevmaydiganlarni va shu bois kuchli aldanishga duchor bo‘ladiganlarni tilga olganida, u, shubhasiz, umumiy ma’noda haqiqatga nisbatan nafratni nazarda tutadi; biroq ushbu parchada bevosita ishora qilinayotgan haqiqat shuki, “kundalik” butparast Rimni anglatadi.

Tananing chirog‘i ko‘zdir; agar, demak, ko‘zing yagona bo‘lsa, butun tanang nurga to‘la bo‘lur. Ammo agar ko‘zing yovuz bo‘lsa, butun tanang zulmatga to‘la bo‘lur. Shunday ekan, agar sendagi nur zulmat bo‘lsa, u zulmat naqadar buyukdir! Hech kim ikki xo‘jayinga xizmat qila olmaydi: chunki yo birini yomon ko‘rib, boshqasini sevadi; yoxud biriga sodiq bo‘lib, boshqasini mensimaydi. Sizlar Xudoga ham, mammonga ham xizmat qila olmaysizlar. Matto

6:22–24.

Haqiqatga faqat sevgi bo'ladi, yoki haqiqatdan nafrat bo'ladi. O'rta yo'l yo'q. Matto yigirma beshinchi bobdagi nodon bokira qizlar ustiga keladigan kuchli adashish, yakuniy sinovni ifodalovchi Millerning gavharlaridagi nurni ular rad etganiga asoslangan. Qadimgi Isroilning yakuniy sinovi uning o'ninchi sinovi edi, va so'nggi kunlarda Millerning gavharlari o'n baravar yorqinroq porlaydi. Millerning gavharlarini rad etishning ramzi "the daily"dir; Adventizmning uchinchi avlodida Efrayimning mastlari uni ostin-ustin qilib yubordilar. "The daily" majusiylilikning shaytoniy ramzidir. Mastlar soxta bir gavharni joriy etdilar; uni murtad Protestantizmdan olib kelib, "the daily"ni Masihning ramzi sifatida taqdim etdilar.

Millerning o'z marvaridlari haqidagi tushunchasi, u yetishtirilgan tarix doirasi bilan cheklangan edi. Ikkinchi Kelish keyingi bashoratli voqea ekaniga ishongan holda, 1798-yilda papalik olgan halokatli yara Danielning ikkinchi bobidagi faqat to'rtinchi va yakuniy yer yuzidagi shohlikni ifodalashi mumkin edi. Millerning "kundalik" haqidagi tushunchasi ham cheklangan edi, chunki uning guvohligi shundan iboratki, vahiy orqali u Muqaddas Yozuvni tadqiq etishning muayyan bir usuliga yo'naltirilgan edi; bu usul haqida u o'zining Muqaddas Kitobidan, Cruden's Concordance'dan foydalanganini va ayrim gazetalarni o'qiganini aytgan. Shu tarzda o'rganish haqidagi qaror esa shunchaki uning ongiga kelgan edi.

"Men deist bo'lgan o'n ikki yil davomida topa olgan barcha tarixlarni o'qidim; ammo endi men Muqaddas Kitobni sevardim: u Iso haqida ta'lim berar edi! Shunga qaramay, Muqaddas Kitobning anchagina qismi men uchun qorong'i edi. 1818 yoki 1819 yilda, meni ko'rgani borgan bir do'stim bilan suhbatlashayotganimda, u deist bo'lgan vaqtimda meni tanigan va so'zlarimni eshitgan edi; u ancha ma'nodor tarzda so'radi: 'Bu matn va u matn haqida nima deysan?' — deist bo'lganimda e'tiroz bildirgan eski matnlarga ishora qilib. Men uning nimani nazarda tutayotganini angladim va javob berdim: — Agar menga vaqt bersang, ularning nimani anglatishini aytaman. 'Qancha vaqt kerak?' Bilmayman, lekin aytaman, deb javob berdim, chunki men Xudo tushunib bo'lmaydigan bir vahiy berganiga ishona olmasdim. Shunda men Muqaddas Kitobimni o'rganishga qat'iy ahd qildim, Muqaddas Ruh nimani nazarda tutganini bilib olishim mumkin, deb ishonib. Ammo bu qarorni qabul qilishim bilanoq, xayolimga shunday fikr keldi: 'Agar sen tushuna olmaydigan bir parchani topsang, nima qilasan?' Shunda Muqaddas Kitobni o'rganishning mana bu usuli xayolimga keldi: — Men shunday parchalar ichidagi so'zlarni olaman, ularni Muqaddas Kitob bo'ylab kuzataman va shu yo'l bilan ularning ma'nosini topaman. Menda Cruden's Concordance bor edi, menimcha, u dunyodagi eng yaxshisidir; shuning uchun men uni va Muqaddas Kitobimni oldim-da, yozuv stolimga o'tirdim va boshqa hech narsa o'qimadim, faqat ozgina gazetalarni, chunki men Muqaddas Kitobim nimani anglatishini bilishga qat'iy bel bog'lagan edim. Apollos Hale, The Second Advent Manual, 65."

Millerning qimmatbaho haqiqatlari nafaqat uning tadqiqot usuli orqali anglab yetilgan, balki Xudoning bevosita vahiyi orqali ham ayon qilingan edi.

"Xudo O'z farishtasini Muqaddas Kitobga ishonmagan bir dehqonning qalbiga ta'sir etish uchun yubordi, toki uni bashoratlarni tadqiq etishga boshlab borsin. Xudoning farishtalari

o'sha tanlangan kishini qayta-qayta ziyorat qilib, uning tafakkurini yo'naltirdilar va Xudo xalqiga doimo qorong'i bo'lib kelgan bashoratlarni uning idrokiga ochdilar. Unga haqiqat zanjirining boshlanishi berildi va u bo'g'indan bo'g'inga izlanishga yo'naltirildi, toki u Xudo Kalomiga hayrat va qoyil qolish ila nazar soladigan bo'ldi. U yerda u haqiqatning mukammal zanjirini ko'rdi. Ilhomsiz deb hisoblagan o'sha Kalom endi uning nazari oldida o'z go'zalligi va ulug'vorligida ochildi. U Muqaddas Yozuvning bir qismi boshqasini sharhlashini ko'rdi, va qachonki bir parcha uning tushunchasi uchun yopiq bo'lsa, Kalomning boshqa bir qismida uni izohlovchi narsani topar edi. U Xudoning muqaddas Kalomiga quvonch bilan hamda eng chuqur hurmat va muqaddas qo'rquv bilan qaradi." Ilk Yozuvlar, 230.

Opa Uayt "Xudo O'z farishtasini" Millerning huzuriga yuborganini aytganda, bu Millerga yuborilgan farishta Jabroil bo'lganini bildiradi, chunki "Uning farishtasi" Jabroilga nisbat berilgan atamadir.

"Farishtaning: 'Men Xudoning huzurida turuvchi Jabroilman', degan so'zlari uning samoviy saroylarda yuksak sharaflı mavqega ega ekanini ko'rsatadi. U Doniyorning huzuriga xabar bilan kelganida: 'Bu ishlarda men bilan birga turuvchi hech kim yo'q, faqat sizning Amir-ingiz Mixail [Masih] bor', degan edi". Doniyor 10:21. "Najotkor Vahiy kitobida Jabroil haqida shunday deydi: 'Uni O'z farishtasi orqali O'z quli Yuhannoga yuborib, ayon qildi'". Vahiy 1:1. "Asrlar Orzusi", 99.

Jabroil va boshqa farishtalar Millerning ongini yo'naltirish va "Xudoning xalqi uchun har doim qorong'i bo'lib kelgan bashoratlarni uning tushunchasiga ochish" uchun yuborilgan edi. Uning xabari shunchaki uning tadqiq usuli orqali rivojlanmagan, balki ilohiy vahiy orqali ham shakllangan edi. Muqaddas Kitobni o'rganishda u qo'llagan usulning o'zi ham uning ongiga singdirilgan edi. Xudo haqiqatni ongimizga olib kirganda, bu Muqaddas Kitobni to'g'ri taqsimlash jarayoni orqali haqiqatga yetib borishdan farqli o'laroq, ilohiy vahiydir. Miller har ikkisini ham qilgan edi, ammo "kundalik" mavzusini tushunishga kelishida ilohiy vahiy uning anglash yo'lining bir qismi bo'lishi zarur edi.

Miller Daniel kitobining sakkizinchi bobi, to'qqizinchi oyatdan o'n ikkinchi oyatgacha bo'lgan qismidagi jinsning almashinishini anglamagan bo'lardi, chunki uning qo'lida faqat Muqaddas Kitob va Injildagi tillarga oid hech qanday ma'lumotni o'z ichiga olmaydigan konkordansiya bor edi. U ikkalasi ham "olib tashlamoq" deb tarjima qilingan "sur" bilan "rum" o'rtasidagi farqni ko'rmagan bo'lardi. U ikkalasi ham "muqaddas joy" deb tarjima qilingan "miqdash" bilan "qodesh" o'rtasidagi farqni ham ko'rmagan bo'lardi.

U Muqaddas Kitobda yuz to'rt marta uchraydigan "tamid" so'zining haqiqatini ko'rmagan bo'lur edi. U ko'ra olmagan haqiqat (va ayni paytda u ko'rgan haqiqat ham) shundan iborat ediki, Muqaddas Kitobda ibroniycha "tamid" so'zi yuz to'rt marta ishlatilgan bo'lsa-da, faqat Doniyor kitobidagina bu ibroniycha "tamid" so'zi ot sifatida qo'llangan. "Tamid" — "doimiy" ma'nosini bildiradigan ibroniycha so'z bo'lib, Doniyor kitobida "kundalik" deb tarjima qilingan.

Doniyor kitobidagina bu so'z ot sifatida qo'llangan, qolgan to'qson to'qqiz o'rinda esa u ravish sifatida ishlatilgan. Shu sababli, King James Muqaddas Kitobi tarjimonlari Doniyor bu so'zni besh

marta ot sifatida qo‘llaganiga duch kelganlarida, holbuki Muqaddas Kitobning boshqa barcha mualliflari bu so‘zni to‘qson to‘qqiz marta ravish sifatida ishlatgan edilar, dalillarning og‘irligi ularni Doniyorning bu so‘zni ot sifatida qo‘llaganini tuzatishga majbur qildi. Doniyorni tuzatish uchun ular Kalomga “qurbonlik” so‘zini qo‘shdilar va shu tariqa otni ravishga aylantirdilar. So‘ng tarjimonlarni tuzatish uchun Ellen White ilhom ostida shuni qayd etdi: u, “‘Kundalik’ga nisbatan ko‘rdimki, ‘qurbonlik’ so‘zi inson donoligi bilan qo‘shib qo‘yilgan bo‘lib, matnga tegishli emas; va hukm soati haqidagi xabarni berganlarga Rabbiy bu masalaning to‘g‘ri qarashini bergan,” deb yozgan.

Miller o‘zining guvohligiga ko‘ra, oxir-oqibat 2 Salonikaliklarga maktubda tushungan “kundalik”ni anglashga intilar edi. Ammo, yana o‘zining guvohligiga ko‘ra, bir so‘zni tushunishga urinayotganda, u o‘sha so‘z ishlatilgan har bir joyni ko‘rib chiqardi, holbuki bu so‘z Muqaddas Kitobda yana to‘qson to‘qqiz marta qo‘llangan. Shunga qaramay, uning “kundalik” haqidagi guvohligi shuki, u buni Doniyor kitobidan boshqa hech qayerda topmagan; u shunday degan edi: “Men o‘qishda davom etdim va uning [kundalikning] Doniyordan boshqa topilgan biror holatini topa olmadim.” Miller javohirotlarga nafaqat o‘z tadqiq usuli orqali, balki farishtalar xizmati orqali unga berilgan ilohiy vahiy orqali ham yetaklandi.

Shu sababli uning “doimiy” haqidagi tushunchasi to‘g‘ri edi, ammo cheklangan edi. U Doniyor kitobida “doimiy” besh marta tilga olinganidan, “doimiy”ning “olib tashlanishi” zikr etilgan uch holatdan biri boshqa ikki holatdagidan farqli ma‘noni ifodalashini anglay olmadi. Bir holatda “doimiy” ibroniycha “rum” so‘zi bilan qo‘llangan, boshqa ikki holatda esa u ibroniycha “sur” so‘zi bilan qo‘llangan. Har ikkala so‘z ham “olib tashlamoq” deb tarjima qilinadi, biroq Doniyor kitobining sakkizinchi bobi, o‘n birinchi oyatida “rum” “yuqori ko‘tarmoq va ulug‘lamoq” ma‘nosini anglatadi, o‘n birinchi bob, o‘ttiz birinchi oyatida va o‘n ikkinchi bob, o‘n birinchi oyatida esa “sur” so‘zi “olib tashlamoq” ma‘nosini anglatadi.

Bobilning taomini yeb-ichadigan ilohiyotchilar, biror narsani olib tashlash ham, biror narsani ko‘tarib qo‘yish ham ikkalasi ham olib tashlashning bir turini ifodalaydi, deb bahs yuritadilar; shu bois ular har ikkala so‘z ham bir xil ma‘noga ega deb tushunilishi kerak, deyдилar. Ular “kundalik” iborasi uch marta “olib tashlanadi” deb aytilganining har safar doimo olib tashlash ma‘nosini anglatishini ta’kidlaydilar va shu bilan Doniyor so‘z tanlashda beparvo bo‘lganini ko‘rsatadilar. Ular buni ochiq aytmaydilar, ammo xulosa tariqasida Doniyor uchala holatda ham “sur” so‘zini ishlatishi kerak edi, deb o‘rgatadilar; chunki ilohiyotchilarga ko‘ra, “kundalik” har safar “olib tashlanganda” u go‘yoki aynan bir xil narsani nazarda tutgan.

Ular sakkizinchi bobning o‘n birinchi-o‘n to‘rtinchi oyatlarida ikkalasi ham “muqaddas joy” deb tarjima qilinadigan “miqdash” va “qodesh” so‘zlari bilan ham xuddi shu ishni qiladilar. O‘sha to‘rt oyatdagi “muqaddas joy”ning har bir tilga olinishi haqida ular barchasi Xudoning muqaddas joyini anglatishini qat’iy ta’kidlaydilar. Yana mantiqiy xulosa qilib aytganda, Doniyor uchala murojaatda ham shunchaki “qodesh”ni ishlatishi, o‘n birinchi oyatda esa “miqdash”ni ishlatmasligi kerak edi. Miller bu so‘zlar o‘rtasidagi farqni anglamagan bo‘lard, biroq zamonaviy ilohiyotchilar uni anglaydilar, va anglaganlarida, hech qanday farq e’tirof etilmasligi kerakligini ta’kidlaydilar. Holbuki, so‘zlar orasidagi farqlarni anglamagan Miller zamonaviy ilohiyotchilarning

tushunchasiga mutlaqo teskari xulosaga kelgan edi.

Haqiqat shuki, Doniyor nihoyatda ehtiyotkor yozuvchi edi; u ibroniy tilini bilar edi va o‘z jamiyatida o‘z o‘rnida juda aqlli kishilar bo‘lgan Bobildagi boshqa barcha donishmandlardan o‘n barobar aqlliroq, deb baholangan edi. Agar ibroniy tilining to‘g‘ri qo‘llanishini va uning aynan o‘sha tarixda qanday qilib to‘g‘ri ifodalanishi lozimligini kimdir bilgan bo‘lsa, bu Doniyor edi. Agar Doniyor turli so‘zlarni qo‘llagan bo‘lsa, bu ularning turli ma’nolarni yetkazishi uchun bo‘lgan, ya’ni u ataylab shuni ifodalashni ko‘zlagan. Doniyorning “maqdis” yoki “olib tashlamoq” deb tarjima qilinadigan so‘zlarni o‘ziga xos tarzda qo‘llagani e’tirof etilganda, ular Millerning “kundalik” haqidagi tushunchasini tasdiqlaydi; Miller buni aynan Pavlus haqiqatdan nafrat qiluvchilarning kuchli aldanishga topshirilishi belgilanganini ko‘rsatadigan o‘sha parchada anglagan edi.

Haqiqatdan nafratlanib, kuchli adashishni keltirib chiqaradigan yolg‘onga ishonadiganlar, shuningdek, Efrayimning mastlari sifatida ham tasvirlanadi; ular ikki toifada ko‘rsatilgan. Bir toifa — bilimli rahbarlik, ikkinchi toifa esa faqat bilimlilar ularga o‘rgatadigan narsani eshitadigan ilmsiz oddiy jamoatdir. Ular yolg‘onlar ostiga yashirinadiganlar va o‘lim bilan ahd tuzadiganlardir. Ular Habakkukning ikkinchi bobida joni mag‘rurlik bilan ko‘tarilganlar bo‘lib, Matto yigirma beshinchi bobidagi nodon qizlardir. Ular qadimgi Isroil uchun o‘ninchi va yakuniy sinov bilan timsollanganidek, zamonaviy Isroil uchun ham o‘ninchi va yakuniy sinovni ifodalovchi holda, oxirida o‘n baravar yorqinroq porlaydigan Miller tushining asosiy haqiqatlarini rad etadiganlardir.

Biz bu tadqiqotni keyingi maqolada davom ettiramiz.

Egamiz Musoga dedi: “Bu xalq qachongacha Meni tahqirlaydi? Men ularning orasida ko‘rsatgan barcha alomatlarimga qaramay, qachongacha Menga ishonmaydi? Men ularni vabo bilan uraman va merosdan mahrum qilaman; sendan esa ulardan ham buyukroq va qudratliroq bir xalq chiqaraman”. Muso esa Egamizga dedi: “Shunda buni misrliklar eshitadi, zero Sen O‘z qudrating bilan bu xalqni ularning orasidan olib chiqqansan. Ular bu yurt aholisira ham aytadilar; chunki ular Sening, ey Egam, bu xalq orasida ekaningni eshitganlar, Sen, ey Egam, yuzma-yuz ko‘rinishingni, buluting ularning ustida turishini, kunduz kuni bulut ustuni ichida va kechasi olov ustuni ichida ularning oldidan yurishingni eshitganlar. Endi agar Sen bu xalqning barchasini bir odamdek qirib tashlasang, Sening shuhratingni eshitgan xalqlar shunday deydilar: ‘Egamiz bu xalqni ularga qasamyod qilgan yurtga olib kirishga qodir bo‘lgani uchun, ularni sahroda o‘ldirdi’. Endi iltijo qilaman, O‘zing aytganingdek, Rabbimning qudrati ulug‘ bo‘lsin: ‘Egamiz sabr-toqatlidir va ulug‘ rahm-shafqat egasidir, gunoh va itoatsizlikni kechiradi, ammo aybdorni aslo aybsiz deb chiqarmaydi; otalarning gunohini bolalar zimmasiga uchunchi va to‘rtinchi naslgacha yuklaydi’. Iltijo qilaman, O‘z rahm-shafqatingning buyukligiga ko‘ra bu xalqning gunohini kechirgin, Misrdan chiqqanlaridan beri hozirgacha bu xalqni kechirib kelganing kabi”. Egamiz dedi: “Sening so‘zingga ko‘ra kechirdim. Ammo Men tirik bo‘lganimdek, butun yer yuzi Egamizning ulug‘vorligi bilan to‘ladi. Chunki ulardan Mening ulug‘vorligimni va Misrda hamda sahroda qilgan mo‘jizalarimni ko‘rgan, endi esa Meni mana shu o‘n marta sinagan va ovozinga quloq solmagan o‘sha odamlarning hech biri ota-bobolariga qasamyod qilgan yurti ko‘rmaydi; Meni tahqirlaganlarning birortasi ham uni ko‘rmaydi. Lekin xizmatkorim Xolib, unda boshqacha ruh

bo'lgani va Menga to'liq ergashgani uchun, Men uni u borgan yurtga olib kiranman; uning zurriyoti esa o'sha yurtni meros qilib oladi". Sahroda sanash 14:11–24.